

Opracowano na
podstawie: t.j. z
2020 r. poz. 103, z
2021 r. poz. 1598.

U S T A W A

z dnia 2 kwietnia 2004 r.

o niektórych zabezpieczeniach finansowych¹⁾

Rozdział 1

Przepisy ogólne

Art. 1. Ustawa reguluje zasady ustanawiania i wykonywania zabezpieczeń na środkach pieniężnych, wierzytelnościach kredytowych lub instrumentach finansowych (zabezpieczenia finansowe) wierzytelności pieniężnych lub wierzytelności, w których świadczenie polega na dostarczeniu instrumentów finansowych (wierzytelności finansowe), w tym wierzytelności przyszłych, zależnych od terminu lub warunku albo okresowych, a także zasady zaspokajania się z tych zabezpieczeń.

Art. 2. 1. Przepisy ustawy stosuje się, jeżeli ustanawiającym lub przyjmującym zabezpieczenie finansowe jest:

- 1) Narodowy Bank Polski;
- 2) bank centralny innego państwa;
- 3) Europejski Bank Centralny, Europejski Bank Inwestycyjny, Bank Rozrachunków Międzynarodowych, Międzynarodowy Fundusz Walutowy;
- 4) wielostronne banki rozwoju, o których mowa w części 1 sekcji 4 załącznika VI dyrektywy 2006/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 czerwca 2006 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucje kredytowe (Dz. Urz. UE L 177 z 30.06.2006, str. 1, z późn. zm.);
- 5) firma inwestycyjna w rozumieniu ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (Dz. U. z 2018 r. poz. 2286, z późn. zm.²⁾);

¹⁾ Niniejsza ustawa wdraża dyrektywę 2002/47/WE z dnia 6 czerwca 2002 r. w sprawie ustanawiania zabezpieczeń finansowych (Dz. Urz. WE L 168 z 27.06.2002).

²⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2018 r. poz. 2243 i 2244 oraz z 2019 r. poz. 730, 875, 1655, 1798 i 2217.

- 6) towarzystwo funduszy inwestycyjnych w zakresie zarządzania funduszami inwestycyjnymi otwartymi, fundusz inwestycyjny otwarty oraz spółka zarządzająca funduszem zagranicznym w rozumieniu ustawy z dnia 27 maja 2004 r. o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi (Dz. U. z 2018 r. poz. 1355, z późn. zm.³⁾);
- 7) bank, instytucja kredytowa lub instytucja finansowa w rozumieniu ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (Dz. U. z 2019 r. poz. 2357), spółdzielcza kasa oszczędnościowo-kredytowa oraz Krajowa Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa w rozumieniu ustawy z dnia 5 listopada 2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (Dz. U. z 2019 r. poz. 2412);
- 8) towarzystwo emerytalne w rozumieniu ustawy z dnia 28 sierpnia 1997 r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych (Dz. U. z 2018 r. poz. 1906 i 2215 oraz z 2019 r. poz. 1074, 1474, 1495 i 2217);
- 9) CCP, agent rozrachunkowy lub izba rozliczeniowa w rozumieniu ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o ostateczności rozrachunku w systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych oraz zasadach nadzoru nad tymi systemami (Dz. U. z 2019 r. poz. 212 oraz z 2021 r. poz. 1598);
- 10) agent rozliczeniowy w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (Dz. U. z 2019 r. poz. 659, 730 i 1495);
- 11) zakład ubezpieczeń lub zakład reasekuracji w rozumieniu ustawy z dnia 11 września 2015 r. o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Dz. U. z 2019 r. poz. 381, 730 i 2217);
- 12) organ władzy publicznej działający w imieniu Skarbu Państwa;
- 13) zagraniczny organ administracji publicznej państwa członkowskiego Unii Europejskiej, którego zadaniem jest w szczególności zarządzanie długiem publicznym, lub posiadający zezwolenie na prowadzenie rachunków dla klientów;
- 14) Bankowy Fundusz Gwarancyjny.

2. Dłużnikiem z wierzytelności finansowej może być inna osoba niż ustanawiający zabezpieczenie.

³⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2018 r. poz. 2215, 2243 i 2244 oraz z 2019 r. poz. 730, 875, 1495, 1572, 1655 i 2217.

3. Przepisów ustawy nie stosuje się do:

- 1) umów ustanawiających zabezpieczenie, których stroną jest osoba fizyczna;
- 2) umów ustanawiających zabezpieczenie na wierzytelności kredytowej, której dłużnikiem jest konsument z tytułu zawartej umowy o kredyt konsumencki w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. z 2019 r. poz. 1083), z wyjątkiem umów o ustanowienie zabezpieczenia finansowego, w których jedną ze stron jest podmiot określony w ust. 1 pkt 1–4;
- 3) umów, których stroną jest Bankowy Fundusz Gwarancyjny, a portfel kredytowy banku stanowią w znacznej części umowy, w których dłużnikiem jest konsument z tytułu zawartej umowy o kredyt konsumencki w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim, chyba że nie jest możliwe inne skuteczne zapewnienie przywrócenia płynności płatniczej, o której mowa w art. 138 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe.

Art. 3. Użyte w ustawie określenia oznaczają:

- 1) środki pieniężne – środki pieniężne na rachunku oraz roszczenia o wypłatę środków pieniężnych, w tym z lokat na rynku pieniężnym;
- 2) instrumenty finansowe – papiery wartościowe, instrumenty rynku pieniężnego, tytuły uczestnictwa w instytucjach zbiorowego inwestowania oraz inne instrumenty finansowe niebędące papierami wartościowymi, w rozumieniu ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi, a także bankowe papiery wartościowe i udziały w spółkach;
- 2a) wierzytelność kredytowa – wierzytelność pieniężną wynikającą z umowy, w której instytucja upoważniona do udzielania kredytów na podstawie ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe, ustawy z dnia 5 listopada 2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych, przepisów prawa państw członkowskich Unii Europejskiej lub przepisów prawa państw Europejskiego Obszaru Gospodarczego, udziela kredytu lub pożyczki;
- 2b) wykaz wierzytelności – dokument sporządzony w formie pisemnej przez ustanawiającego zabezpieczenie:
 - a) zawierający informacje niezbędne do identyfikacji wierzytelności kredytowej, w szczególności określający strony, formę oraz datę i miejsce zawarcia umowy kredytu lub pożyczki, z której wierzytelność kredytowa

wynika, oraz wartość wierzytelności kredytowej w chwili ustanowienia zabezpieczenia finansowego,

- b) wskazujący wierzytelności finansowe podlegające zabezpieczeniu;
- 3) klauzula kompensacyjna – klauzulę przewidującą w razie wystąpienia podstawy realizacji zabezpieczenia natychmiastowe potrącenie lub kompensatę wierzytelności, oraz sposób ich dokonania i rozliczenia stron, zawartą w umowie o ustanowienie zabezpieczenia finansowego, umowie ramowej związanej z tą umową lub w umowie szczegółowej zawartej w wykonaniu umowy ramowej;
 - 4) podstawa realizacji zabezpieczenia – naruszenie warunków umowy lub inne zdarzenie, które uprawniają do zaspokojenia się z zabezpieczenia finansowego;
 - 5) prawo użycia – prawo zastawnika do wykonywania praw do przedmiotu zabezpieczenia, w tym pobierania z niego pożytków oraz rozporządzania tym przedmiotem, w zakresie określonym w umowie;
 - 6) odpowiedni przedmiot zastępczy – w odniesieniu do:
 - a) środków pieniężnych – środki pieniężne w tej samej kwocie i w tej samej walucie,
 - b) instrumentów finansowych – instrumenty finansowe wyemitowane przez tego samego emitenta, o tej samej wartości nominalnej oraz walucie, nieróżniące się między sobą w zakresie zasad przenoszenia praw z tych instrumentów, uprawnień i obowiązków z nich wynikających, terminów ustalenia praw do świadczeń z nich wynikających, wysokości i rodzaju tych świadczeń, a także terminów i trybu ich realizacji, a w szczególności instrumenty finansowe oznaczone tym samym kodem przez Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S.A., lub inne instrumenty finansowe, których przeniesienie ma nastąpić po wystąpieniu wskazanego w umowie zdarzenia mającego wpływ na wartość instrumentów finansowych będących przedmiotem zabezpieczenia;
 - 7) zabezpieczenie na niematerialnych instrumentach finansowych – zabezpieczenie finansowe na instrumentach finansowych niemających formy dokumentu, odnotowane na rachunku papierów wartościowych, na rachunku zbiorczym, na innym rachunku, na którym zapisywane są instrumenty finansowe niebędące papierami wartościowymi, na koncie depozytowym, lub w innej ewidencji papierów wartościowych prowadzonej przez właściwe podmioty.

Art. 4. 1. Wierzytelności stron wynikające z umowy o ustanowienie zabezpieczenia finansowego lub będące jej przedmiotem mogą być przedmiotem kompensaty, jeżeli strony w umowie ustanowiły klauzulę kompensacyjną.

2. Kompensata jest dopuszczalna także wtedy, gdy wierzytelności nie są wymagalne.

3. Poprzez kompensatę:

- 1) kwota netto wynikająca z obliczenia wzajemnych wierzytelności stron jest płatna stronie, której wierzytelność lub suma wierzytelności jest wyższa;
- 2) wierzytelność o zapłatę kwoty, o której mowa w pkt 1, jest wymagalna, także wtedy, gdy wierzytelności będące przedmiotem kompensaty nie były wymagalne.

Art. 4a. Prawo użycia nie przysługuje zastawnikowi wierzytelności kredytowej, z wyłączeniem prawa do pobierania należnych świadczeń wynikających z umowy o udzielenie kredytu lub pożyczki, w tym prawa do pobierania pożytków.

Rozdział 2

Umowa o ustanowienie zabezpieczenia finansowego

Art. 5. 1. Umowa o ustanowienie zabezpieczenia finansowego określa wierzytelności finansowe podlegające zabezpieczeniu oraz sposób zabezpieczenia, polegającego na:

- 1) przeniesieniu – także z zastrzeżeniem odkupu – przez ustanawiającego zabezpieczenie na przyjmującego zabezpieczenie prawa do środków pieniężnych, wierzytelności kredytowych lub instrumentów finansowych albo
- 2) ustanowieniu przez ustanawiającego zabezpieczenie na rzecz przyjmującego zabezpieczenie zastawu na prawach do środków pieniężnych, na wierzytelnościach kredytowych lub na instrumentach finansowych (zastaw finansowy), albo
- 3) ustanowieniu blokady na rachunku papierów wartościowych, na rachunku zbiorczym lub na innym rachunku, na którym zapisywane są instrumenty finansowe niebędące papierami wartościowymi, albo na koncie depozytowym papierów wartościowych, zgodnie z odrębnymi przepisami.

2. Umowa określa ponadto termin, do którego ustanawia się zabezpieczenie, podstawy realizacji zabezpieczenia oraz, z zastrzeżeniem art. 11, sposób wyceny przedmiotu zabezpieczenia i zasady rozliczenia stron.

3. Umowa może przewidywać odpowiedni przedmiot zastępczy, a w przypadku zastawu finansowego również ustanowienie prawa użycia lub zaspokojenie się zastawnika przez przejęcie przedmiotu zastawu finansowego. Umowa może przewidywać także zastępowanie środków pieniężnych, wierzytelności kredytowych lub instrumentów finansowych innymi środkami pieniężnymi, wierzytelnościami kredytowymi lub instrumentami finansowymi.

Art. 6. Do zabezpieczenia wierzytelności finansowych polegającego na ustanowieniu blokady, o której mowa w art. 5 ust. 1 pkt 3, stosuje się odpowiednio przepisy o zastawie finansowym.

Art. 7. 1. Ustanowienie zastawu finansowego nie wymaga zawarcia umowy z datą pewną ani umowy z podpisami notarialnie poświadczonymi.

2. Zabezpieczenie odnotowuje się, w zależności od tego, czy ustanowione jest na:

- 1) środkach pieniężnych – na rachunku środków pieniężnych będących przedmiotem zabezpieczenia;
- 2) wierzytelnościach kredytowych – w wykazie wierzytelności przedłożonym przyjmującemu zabezpieczenie;
- 3) instrumentach finansowych – na rachunku papierów wartościowych, na rachunku zbiorczym, na innym rachunku, na którym są zapisywane niebędące papierami wartościowymi instrumenty finansowe dopuszczone do obrotu zorganizowanego, na koncie depozytowym lub w innym systemie rejestracji osób uprawnionych z instrumentów finansowych niebędących papierami wartościowymi, prowadzonym przez uprawnione podmioty.

3. Do ustanowienia zabezpieczenia finansowego na wierzytelności kredytowej przepisu art. 329 § 2 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2019 r. poz. 1145 i 1495) nie stosuje się.

Art. 7a. 1. Jeżeli zabezpieczenie finansowe ustanawiane jest na wierzytelności kredytowej, do umowy o ustanowienie zabezpieczenia finansowego należy dołączyć:

- 1) wyrażoną uprzednio w formie pisemnej zgodę dłużnika wierzytelności kredytowej na udostępnienie przyjmującemu zabezpieczenie, w celu wykorzystania wierzytelności kredytowej jako zabezpieczenia finansowego, informacji objętych tajemnicą bankową;
- 2) informację, czy dłużnik wierzytelności kredytowej zrzekł się prawa do potrącenia z wierzytelności kredytowej wierzytelności przysługującej mu wobec ustanawiającego zabezpieczenie;
- 3) informację, czy dłużnik wierzytelności kredytowej zobowiązał się do nieskorzystania z prawa do potrącenia z wierzytelności kredytowej wierzytelności, jakie przysługują mu lub będą przysługiwać wobec przyjmującego zabezpieczenie.

2. Zgoda, o której mowa w ust. 1 pkt 1, może obejmować zarówno informacje dotyczące dłużnika wierzytelności kredytowej, jak i dotyczące zobowiązania, z którego wynika wierzytelność kredytowa.

3. Wymogu uzyskania zgody, o której mowa w ust. 1 pkt 1, nie stosuje się w przypadku, o którym mowa w art. 104 ust. 2 pkt 12 oraz art. 105 ust. 1 pkt 1 ustawy – Prawo bankowe.

Rozdział 3

Wykonywanie uprawnień i zaspokajanie się uprawnionego z zabezpieczenia finansowego

Art. 8. 1. Zaspokojenie z zabezpieczenia finansowego, polegające na przeniesieniu na przyjmującego zabezpieczenie prawa do środków pieniężnych, wierzytelności kredytowych lub instrumentów finansowych, następuje z chwilą wystąpienia podstawy realizacji zabezpieczenia. Przyjmujący zabezpieczenie zawiadamia ustanawiającego zabezpieczenie o wygaśnięciu roszczenia o zwrot przedmiotu zabezpieczenia.

2. Wierzytelność związana z wynikającym z umowy o ustanowienie zabezpieczenia finansowego zobowiązaniem przyjmującego zabezpieczenie do przeniesienia odpowiedniego przedmiotu zastępczego może być przedmiotem kompensaty, jeżeli zobowiązanie to nie zostało wykonane do chwili wystąpienia podstawy realizacji zabezpieczenia.

Art. 9. 1. W razie wykonania prawa użycia, polegającego na rozporządzeniu przedmiotem zabezpieczenia, zastawnik jest obowiązany do zastąpienia przedmiotu zabezpieczenia odpowiednim przedmiotem zastępczym najpóźniej w terminie wykonania zobowiązania podlegającego zabezpieczeniu, chyba że w terminie określonym w umowie o ustanowienie zabezpieczenia finansowego dokona rozliczenia wierzytelności stron.

2. Odpowiedni przedmiot zastępczy staje się przedmiotem zabezpieczenia pierwotnie ustanowionego.

3. W razie wystąpienia podstawy realizacji zabezpieczenia wierzytelność wynikająca z zobowiązania polegającego na wykonaniu obowiązku wskazanego w ust. 1 może być przedmiotem kompensaty.

Art. 10. 1. W razie wystąpienia podstawy realizacji zabezpieczenia zastawnik może, z zastrzeżeniem ust. 3, zaspokoić się przez sprzedaż przedmiotu zabezpieczenia, potrącenie lub kompensatę jego wartości z zabezpieczoną wierzytelnością finansową albo, jeżeli umowa o ustanowienie zabezpieczenia finansowego tak stanowi, przez przejęcie przedmiotu zabezpieczenia.

2. Przejęcie, o którym mowa w ust. 1, następuje z dniem złożenia zastawcy oświadczenia zastawnika o przejęciu przedmiotu zabezpieczenia.

3. W przypadku zabezpieczenia finansowego ustanowionego w formie zastawu finansowego na jednostkach uczestnictwa funduszu inwestycyjnego otwartego, zaspokojenie następuje w trybie określonym w ustawie z dnia 27 maja 2004 r. o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi.

Art. 11. 1. Jeżeli umowa przewiduje zaspokojenie zastawnika w drodze przejęcia przedmiotu zastawu, a zastaw ten ustanowiono na instrumentach finansowych dopuszczonych do obrotu na rynku regulowanym, wartość przejętych instrumentów finansowych ustala się po kursie z końca dnia przejęcia. Jeżeli w dniu przejęcia nie notowano tych instrumentów finansowych, ich wartość ustala się po kursie z końca dnia ostatniego notowania tych papierów.

1a. Jeżeli zastaw ustanowiono na skarbowych papierach wartościowych, które są przedmiotem obrotu na zorganizowanym przez ministra właściwego do spraw budżetu rynku obrotu skarbowymi papierami wartościowymi, zastawnik i zastawca mogą

w umowie o ustanowienie zabezpieczenia finansowego postanowić o wycenie przejmowanych skarbowych papierów wartościowych po kursie z końca dnia przejęcia obowiązującym na tym rynku. Jeżeli w dniu przejęcia nie został ustalony kurs dla skarbowych papierów wartościowych będących przedmiotem przejęcia, ich wartość ustala się po ostatnim dostępnym kursie z końca dnia ustalonym dla kwotowania tych papierów na tym rynku. Jeżeli dla przejmowanych skarbowych papierów wartościowych na tym rynku nie jest ustalany kurs lub zaprzestano ustalania kursu, kursem wyceny jest średni kurs z dnia przejęcia liczony jako średni ważony wolumenem kurs z wszystkich bezwarunkowych transakcji zawartych na tym rynku w dniu przejęcia, a w przypadku gdy nie został wyliczony – ostatni dostępny średni kurs.

2. Wierzytelność finansowa ulega zaspokojeniu do wysokości wartości przedmiotu zastawu przejętego przez zastawnika. Jeżeli wartość przedmiotu zastawu przewyższa wysokość wierzytelności finansowej, zastawnik jest zobowiązany do zwrotu kwoty nadwyżki w terminie trzech dni od dnia przejęcia.

Art. 12. 1. Przepisu art. 333 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny nie stosuje się. Zastawnik jest uprawniony do żądania spełnienia świadczenia na jego rzecz.

2. W przypadku zastawu finansowego na wierzytelności kredytowej:

- 1) zastawca nie jest uprawniony do żądania spełnienia świadczenia na jego rzecz,
 - 2) wyłącznie uprawnionym do żądania spełnienia świadczenia jest zastawnik
- jeżeli ustanawiający zabezpieczenie finansowe poinformował dłużnika wierzytelności kredytowej na piśmie o ustanowieniu na tej wierzytelności zastawu finansowego oraz o skutkach określonych w pkt 1 i 2. W przypadku braku takiego poinformowania wyłącznie uprawnionym do żądania spełnienia świadczenia jest zastawca.

3. Strony umowy o ustanowienie zabezpieczenia finansowego w formie zastawu na wierzytelności kredytowej mogą postanowić, że uprawniony do żądania spełnienia świadczenia z wierzytelności kredytowej będzie wyłącznie zastawca albo zastawca i zastawnik łącznie. Postanowienie o łącznym uprawnieniu do żądania spełnienia świadczenia przez zastawcę i zastawnika jest skuteczne wobec dłużnika wierzytelności kredytowej pod warunkiem poinformowania go na piśmie przez ustanawiającego zabezpieczenie finansowe o treści tego postanowienia.

Rozdział 4

Przepis kolizyjny

Art. 13. Umowa o ustanowienie zabezpieczenia finansowego na niematerialnych instrumentach finansowych, prawa wynikające z tego zabezpieczenia, pierwszeństwo praw, a także zaspokajanie się z takiego zabezpieczenia podlega wyłącznie prawu państwa, w którym jest prowadzony rachunek papierów wartościowych, rachunek zbiorczy, inny rachunek, na którym zapisywane są instrumenty finansowe niebędące papierami wartościowymi, konto depozytowe lub inna ewidencja papierów wartościowych, w której zabezpieczenie to zostało odnotowane. Prawu temu podlega również nabycie w dobrej wierze niematerialnych instrumentów finansowych.

Rozdział 5

Zmiany w przepisach obowiązujących i przepis końcowy

Art. 14. (pominięty)

Art. 15. (pominięty)

Art. 16. (pominięty)

Art. 17. (pominięty)

Art. 18. Przepisów ustawy nie stosuje się do umów zawartych przed dniem jej wejścia w życie.

Art. 19. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 maja 2004 r.